

Liikuntapalvelukokonaisuuden työnjakojen kuvaus: Liikuntapalvelukokonaisuuden rooli liikkumisen, liikunnan ja urheilun edistäjänä Helsingissä

1. Liikuntapalvelukokonaisuuden ydintehtävät

- (1.1) Ensimmäinen liikuntapalvelukokonaisuuden ydintehtävistä on edistää arki- ja hyötyliikkumista helsinkiläisten elämäntapana lisäämällä ymmärrystä arki- ja hyötyliikkumisen merkityksestä ja mahdollisuuksista. Tehtävässä keskeistä on tiivis yhteistyö kaupunkitasolla sekä ulkoisten sidosryhmien että tutkimuslaitosten kanssa. Asiantuntemuksellaan liikuntapalvelukokonaisuus edesauttaa kaupunki- ja arkiympäristöjen kehittymistä liikkumista suosivaksi. Tämä tehtävä on tullut liikkumishjelman myötä uutena kokonaisuutena toimialan palveluihin.
- (1.2) Toinen ydintehtävistä on omaehtoisen liikunnan lisääminen Helsingissä. Ulkoilureittien, ulkoilualueiden ja lähiluonnon sekä merellisten palveluiden houkuttelevuutta ja saavutettavuutta kehitetään kestäväällä tavalla. Helsinkiläisiä kannustetaan ja ohjataan omaehtoisen liikunnan pariin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tehtävä edellyttää tiivistä yhteistyötä etenkin kaupunkiympäristön toimialan kanssa.
- (1.3) Kolmas liikuntapalvelukokonaisuuden ydintehtävä on organisoidun liikunnan ja urheilun suosion kasvattaminen parantamalla harrasteliikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun toteuttamismahdollisuuksia Helsingissä. Liikuntapalvelukokonaisuus ylläpitää ja kehittää liikunnan olosuhteita yhteistyössä seurojen ja yritysten kanssa. Liikuntapalvelukokonaisuus kohdentaa liikuntapalveluita kaupunkilaisille saavutettavasti ja houkuttelevasti. Liikunnan kansalaistoimintaa tuetaan olosuhteiden ylläpitämisen lisäksi avustuksilla.
- (1.4) Liikunnan olosuhteet ovat keskeinen tehtävä kaupungin liikuntapalveluille. Liikunnan olosuhteiden yllä- ja kunnossapitäminen sekä kehittäminen on avainkysymys kaikkien kolmen ydintehtävän onnistumisen kannalta. Lähiliikuntapalveluita tarjotaan Helsingin kaikissa kaupunginosissa ja lähiöissä.

2. Liikuntapalvelukokonaisuuden rooli arki- ja hyötyliikkumisen edistäjänä

- (2.1) Liikuntapalvelukokonaisuus on arki- ja hyötyliikkumisen keskeisin asiantuntija, joka koordinoi kaupungin toimialojen ja liikelaitosten, järjestöjen, yritysten sekä tutkimus- ja asiantuntijalaitosten osaamista ja yhteistyötä liikkumisedellytysten parantamiseksi. Liikuntapalvelukokonaisuus kannustaa helsinkiläisiä arki- ja hyötyliikkumiseen eri keinoin sekä seuraa liikkumista edistävän toiminnan kehittymistä ja eri ikäisten liikkumisaktiivisuutta. Liikuntapalvelukokonaisuus vastaa tutkimustiedon sekä vaikuttaviksi todettujen toimintamallien levittämisestä ja vahvistaa moniammatillisten verkostojen osaamista liikkumisen edistämisessä.

- (2.2) Kaupungin toimialat ja liikelaitokset suunnittelevat ja resursoivat liikkumisen edistämistä osana omaa toimintaansa. Liikuntapalvelukokonaisuus vahvistaa asiantuntemuksellaan eri hallinnonalojen sitoutumista ja toimenpiteiden vaikuttavuutta arki- ja hyötyliikkumisen edistämiseksi. Keskeisiä muiden hallinnonalojen toimista ovat muun muassa kaupunkiympäristön suunnittelu ja rakentaminen liikkumista suosivaksi, liikkumisen puheeksiotto ja neuvonta sosiaali- ja terveystieteissä ja liikkumisen sisältyminen osaksi varhaiskasvatus-, koulu-, ja opiskelupäivän toimintakulttuuria. Liikuntapalvelukokonaisuus järjestää tapahtumia, kampanjoita ja neuvontaa liikkumisen edistämiseksi yhdessä muiden toimijoiden kanssa sekä osallistuu hankkeisiin, joita tutkimus- ja asiantuntijalaitokset toteuttavat Helsingin alueella.
- (2.3) Liikuntapalvelukokonaisuus koordinoi ja tukee asiantuntemuksella ja tiedolla muita toimialoja liikkumisen edistämiseksi, mutta ei tee niiden toimivaltaan kuuluvia asioita. Liikuntapalvelukokonaisuus ei myöskään tee itse tieteellistä tutkimustoimintaa.

Arki- ja hyötyliikkumisen osalta selvitetään tai kehitetään työnjakoa

- (2.4) Liikkumisen integroiminen osaksi kaikkea kaupungin perustoimintaa on alkanut kaupunkiyhteisen liikkumishojelman myötä 2017-2021 ja jatkuu myös uuden kaupunkistrategian tavoitteiden mukaisesti. Työtä tehdään jatkuvan kehittämisen periaatteella yhteistyössä toimialojen kanssa. Liikkumisen edistämiseksi määritellään keskeiset yhteistyömuodot suhteessa ulkoisiin kumppaneihin, joita ovat muun muassa yritys-, järjestö- ja tutkimusyhteisöt. Valtakunnallisen sote-uudistuksen mahdolliset vaikutukset selvitetään arki- ja hyötyliikkumisen palveluiden, yhteistyön ja avustusten osalta.

3. Liikuntapalvelukokonaisuuden rooli omaehtoisen liikunnan lisäämisessä Helsingissä

- (3.1) Liikuntapalvelukokonaisuuden rooli on mahdollistaa omaehtoisen liikunnan harrastaminen vastaamalla lähiliikuntapaikoista ja luomalla edellytykset harrastamiselle kaupungissa eri vuodenaikoina. Ulkoilualueiden, -saarien sekä lähiluonnon saavutettavuuden ja käytettävyyden kehittämistä tehdään itsenäisesti sekä yhteistyössä kaupunkiympäristön ja muiden toimijoiden kanssa.
- (3.2) Keskeisiä omana tuotantona tuotettavia palveluita ovat hiihtoladut ja ulkoilureitit, uimarantatoiminta, virkistysaarien-, lähiliikuntapaikkojen ja ulkokuntoilupisteiden ylläpito ja kehittäminen. Liikuntapalvelukokonaisuus ylläpitää ja kehittää lisäksi sisä- ja ulkoliikuntatiloja sekä uimahalleja omaehtoisen liikunnan tarpeisiin, sekä kannustaa helsinkiläisiä eri tavoin näiden olosuhteiden aktiiviseen, omatoimiseen käyttöön. Nämä tehtävät on kuvattu tarkemmin organisoidun liikunnan tehtäväkuvauksessa kappaleessa 4.

- (3.3) Liikuntapalvelukokonaisuus tuottaa ostopalveluiden avulla ne palvelut, joita on kustannustehokkainta toteuttaa hankintoina, kuten muissa kunnissa olevien ulkoilualueiden- ja vierasvenesatamien ylläpito, Katajanokan vierasvenesatama, vesiväylien ylläpito ja osa luistinratojen ylläpidosta.
- (3.4) Liikuntapalvelukokonaisuus tuottaa omaehtoisen liikunnan palveluita yhteistyössä kumppanien kanssa vuokraamalla tiloja ja maa-alueita. Yhteisöjen, yrittäjien ja kaupunkiympäristötoimialan kanssa tuotetaan yhteistyössä talviuintimahdollisuuksia, pienvenesatamatoimintaa, golfkenttiä, vapaa-ajan kalastusmahdollisuuksia, ratsastusolosuhteita, sekä osa frisbeegolfradoista, hiihto-olosuhteista muissa kunnissa, sekä soutuvene-, sup-lauta-, ja kanoottivuokrausta.
- (3.5) Liikuntapalvelukokonaisuuden rooli omaehtoisen liikunnan lisäämisessä on tukea olosuhteiden kehittämistä ja tuottaa palveluita yhteistyössä kumppanien kanssa. Liikuntapalvelukokonaisuus ottaa alueiden tarpeet huomioon ja tekee enemmän työtä siellä, missä tällä hetkellä liikutaan vähemmän tai missä palveluita on vähemmän saatavilla.

Omaehtoisen liikkumisen osalta selvitetään tai kehitetään työnjakoa

- (3.6) Ulkoilu- ja omaehtoisen liikunnan palveluiden kysynnän kasvaessa on painetta selvittää resursseja ulkoilun palvelutuotannon kehittämiseen ja ylläpitoon kaupunkistrategian mukaisesti. Kaupungin tulee huolehtia, että uudisrakentamisesta ja täydennysrakentamisesta johtuvasta kaupungin tiivistymisestä huolimatta lähiluontoalueet säilyvät kaupunkilaisten käytössä. Kaupungin tulee sisäisesti priorisoida painopistealueet ulkoilualueiden ja reittien kehityksessä. Kaupunkiympäristön toimialan kanssa yhteistyössä toteutettava lähiliikuntaohjelma linjaa olosuhdeverkoston kehittämistä.
- (3.7) Liikuntapalvelukokonaisuus ei vastaa vesireittiliikenteestä, koska palvelu tuotetaan markkinaehtoisesti. Kaupungin roolia vesireittiliikenteessä arvioidaan parhaillaan, ja sen perusteella määritellään kaupungin linjaukset palvelun kehittämisessä. Kalastuksen valvonta ja organisoiminen voidaan tulevaisuudessa siirtää enenevässä määrin kalatalousalueille. Saaristonhuollon vastuita selvitetään parhaillaan kaupunkitasoisesti. Liikuntapalvelukokonaisuuden vastuuta saariston kehittämisestä ja ylläpidosta voidaan kasvattaa, mikäli niiden vaatimia resursseja lisätään.
- (3.8) Tulevaisuudessa tulee arvioida toimintoja, jotka eivät kohdennu liikuntapalvelukokonaisuuden ydintehtäviin ja kaupunkistrategian tavoitteisiin, kuten muissa kunnissa olevien ulkoilualueiden ja vierasvenesatamatoiminnan palvelutuotanto, jossa suurin osa asiakkaista ei ole helsinkiläisiä. Rastilan leirintäalueen omistajuus ja vastuu palveluiden tuottamisesta tulee arvioida suhteessa liikuntapalvelukokonaisuuden ydintehtäviin ja kaupunkistrategiaan. Hiihtohallin tulevaisuus liikuntapalvelukokonaisuudessa tulee arvioida.

4. Liikuntapalvelukokonaisuuden rooli organisoidun liikunnan ja urheilun suosion kasvattamisessa Helsingissä

- (4.1) Liikuntapalvelukokonaisuus vastaa merkittävästä osasta Helsingissä toteutettavan organisoidun liikunnan ja urheilun olosuhteiden tuottamisesta. Liikuntapuistot tarjoavat mahdollisuuksia useille eri ulkoliikuntalajeille. Kentistä suurin osa on kivituhka- ja tekonurmipintaisia palloilukenttiä. Talviliikunnassa organisoitu toiminta on keskittynyt varsinkin jääurheiluun, jota varten liikuntapalvelukokonaisuus ylläpitää tekojääratoja ja luonnonjääkenttiä. Helsingiläisten käytössä olevaa luisteluverkostoa täydentävää kaupungin jäähallit (Oulunkylä, Pirkkola) sekä kaupunkiympäristön toimialan hallinnoimat luonnonjääkentät. Helsingin kaupungin alainen Jääkentäsäätiö vastaa merkittävältä osin jäähallipalveluiden tarjoamisesta.
- (4.2) Ulkoliikuntaolosuhteiden lisäksi liikuntapalvelukokonaisuus ylläpitää monimuotoisia sisäliikuntatiloja, kuten esimerkiksi Töölön Kisahallia, Talin jalkapallohallia ja Myllypurossa sijaitsevia Liikunta- sekä Pallomylyä. Näiden ohella keskeisiä ovat kaupungin hallinnoimat uimahallit (Itäkeskus, Yrjönkatu, Jakomäki, Pirkkola) ja maa-uimalat (Uimastadion, Kumpula). Kaupunkilaisten uintimahdollisuudet ovat lisäksi kasvamassa 2020-luvun aikana, jos Jätkäsaaren Bunkkerin rakennustyöt etenevät suunnitellusti. Jatkossa liikuntapalvelukokonaisuus keskittyy suurten uimahalli- ja uimalakokonaisuuksien rakentamiseen yksittäisten uima-altaiden sijaan. Urheiluhallit Oy vastaa merkittävältä osin Helsingin uimahallipalveluista ja saa näiden palveluiden tarjoamiseen laitosavustusta kaupungilta.
- (4.3) Liikuntapalvelukokonaisuuden tehtävänä on aktivoida terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia kaupunkilaisia liikunnallisen elämäntavan piiriin järjestämällä matalan kynnyksen ohjattuja liikuntapalveluita, liikuntaneuvontaa sekä kampanjoita ja tapahtumia. Liikuntapalvelukokonaisuus tuottaa ohjattuja liikuntapalveluita ensisijaisesti niille kaupunkilaisille, joita järjestöjen, yhdistysten ja liikuntayritysten palvelut eivät tavoita täydentäen näin muuta paikallista liikuntatarjontaa. Pääasiallisia kohderyhmiä ovat lapset ja nuoret sekä ikääntyneet ja soveltavan liikunnan asiakkaat.
- (4.4) Liikuntapalvelukokonaisuus tuottaa ostopalveluiden avulla niitä kuntalaispalveluita, jotka ovat kustannustehokkainta tuottaa hankintoina, kuten osa luistinratojen ylläpidosta ja Helsingin kaupungin henkilöstöliikunnan liikuntapalvelut. Lisäksi Suomen harrastamisen Helsingin mallin liikunnalliset iltapäivätoiminnot hankitaan ostopalveluiden avulla.
- (4.5) Liikuntapalvelukokonaisuus tuottaa organisoidun liikunnan ja urheilun palveluita yhteistyössä kumppanien kanssa vuokraamalla tiloja ja maa-alueita kaupunkikonsernin toimijoille, säätiöille, yhteisöille ja yksityisille toimijoille. Liikuntapaikkarakentamiseen vuokrattuja maa-alueita on pääsääntöisesti subventoitu kaupungin toimesta. Lisäksi Helsingin kaupunki lainoittaa liikuntapaikkojen perusparannusta ja uudisrakentamista.

Kaupungin sisäliikuntakapasiteettia kasvatetaan mahdollisuuksien mukaan kaupunkikonsernin, seurojen, yritysten ja yksityisten toimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettavilla monipuolisilla sisäliikunta-, uima-, ylipainehalleilla sekä ulkotilojen tekonurmi- ja padel-kentillä. Yhteistyö ei sulje pois liikuntapalvelukokonaisuuden oman tuotannon mahdollisuutta, kun se osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi.

- (4.6) Ohjattuja liikuntapalveluita tuotetaan yhteistyössä pääasiallisesti lapsille ja nuorille, sekä soveltavan liikunnan ryhmille järjestöjen ja yhdistysten kanssa.
- (4.7) Liikuntapalvelukokonaisuus luo edellytyksiä liikunnan kansalaistoiminnalle avustaan vuosittain yli 300 helsinkiläistä liikunta- ja urheiluseuraa. Avustuksin edistetään helsinkiläisten yhdenvertaista mahdollisuutta harrastaa liikuntaa ja urheilua, osallistua ja toimia aktiivisesti. Seurojen toiminta-avustusten myöntämisessä painotetaan lasten ja nuorten liikunta- ja urheiluharrastuksen tukemista. Noin 600 helsinkiläisen liikuntaseuran toimintaa tuetaan ja mahdollistetaan myöntämällä subventoituja käyttövuoroja liikuntapalvelun hallinnoimiin liikuntatiloihin ja –paikkoihin. Liikuntapalvelukokonaisuus myöntää käyttövuorot myös koulujen liikuntasaleihin ilta- ja vapaa-ajankäytön osalta.
- (4.8) Liikuntapalvelu avustaa Helsingissä järjestettäviä liikuntatapahtumia, jotka monipuolistavat kaupungin tapahtumatarjontaa. Lisäksi vastikkeellisten yhteistyösopimusten avulla mahdollistetaan liikunnan ja urheilun suur tapahtumien järjestäminen. Tapahtumat kasvattavat Helsingin positiivista tunnettuutta ja vahvistavat brändiä niin kotimaassa kuin ulkomailla sekä luovat näkyviä malleja kaikenikäisille ja erityisesti nuorille liikuntaharrastuksen aloittamiseksi sekä osallisuuden lisäämiseksi. Liikunnan laitosavustuksin tuetaan pääsääntöisesti Helsingin kaupunkikonserniohjauksen piirissä olevia yhtiöitä ja säätiöitä. Laitosavustukset eivät ole julkisesti haettavissa.
- (4.9) Liikuntapalvelukokonaisuus ei pääsääntöisesti tuota sellaisia palveluita, joiden toteuttamisesta yksityisen tai kolmannen sektorin toimijat ovat voimakkaasti kiinnostuneita. Tällaisia ovat muun muassa yksittäiset kuntosalit, suur tapahtumia- ja kilpailuja varten tarvittavat areenat ja yksittäisten lajien pääasiallisessa käytössä olevat olosuhteet. Liikuntapalvelukokonaisuus ei tuota liikuntayritysten tai liikuntaseurojen tuottamien ohjattujen liikuntapalveluiden kanssa kilpailevia palveluita.

Organisoidun liikunnan ja urheilun osalta selvitetään tai kehitetään työnjakoa

- (4.10) Liikuntapaikkarakentamiselle kaavoitettuja alueita on Helsingissä vähän suhteessa lajien palvelutarpeeseen. Liikuntaolosuhteiden välistä priorisointia tulee jatkossa kehittää ja selvittää, jotta kaupunkilaisten omaehtoisen liikkumiseen ja seuratoimintaan suunnatut olosuhteet ovat tarkoituksenmukaisia ja tasapainossa. Tähän liittyen tulee linjata esimerkiksi luistelulle varattujen kivituhkakenttien tulevaisuuden käyttötarkoitus. Jalkapalloseurat ovat kiinnostuneita vuokraamaan kivituhkakenttiä ympärivuotiseen käyttöön.
- (4.11) Sisäliikuntatilojen kasvava kysyntä aiheuttaa resurssipainetta liikuntapalvelukonaisuudelle, jonka vuoksi työnjakoa yhteisöjen ja yritysten kanssa ja sisäliikuntatilojen rakentamisessa tulee selvittää. Lisäksi kaupungin omien liikuntatilojen päiväkäyttöä tulisi pystyä tehostamaan ja kehittää käytäntöjä koulujen liikuntatilojen tehokkaamman hyödyntämisen osalta.
- (4.12) Kaupungin väkiluvun kasvu aiheuttaa painetta avustusmäärärahan lisäämiseksi. Seuroilta saadun palautteen mukaan tärkein tuki liikunnan kansalaistoiminnalle on olosuhde, jossa toimintaa järjestetään. Tuen kasvattamisella voidaan vaikuttaa lasten ja nuorten harrastamisen hintaan. Seurat, joilla on käyttövuoroja kaupungin liikuntatiloissa, ovat suurimman tilatuen piirissä. Kaikille seuroille ei riitä kaupungin tilavuoroja tai kyseistä liikuntamuotoa ei pysty kaupungin tiloissa harjoittamaan. Tämän takia pitää selvittää avustusten piirissä olevien eri lajien seurojen tilakustannukset sekä kaupungin että muiden yhteisöjen ja yritysten hallinnoimissa liikuntatiloissa, jotta tilankäytön tuen kokonaisuutta voidaan kehittää yhdenvertaisemmin lajeja ja seuroja kohtelevaksi. Uusien tulevien liikuntatilahankkeiden vaikutusta tulee selvittää suhteessa tilankäytön tuen tarpeisiin. Lisäksi selvitetään mahdollisuus kaupungin sisällä yhtenäistää koulujen liikuntasalien käyttömaksut yhteneväisiksi liikuntapalvelukokonaisuuden tilojen kanssa. Kehitetään edelleen harkinnanvaraista kohdeavustusta edistämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa liikunnassa ja seuratoiminnassa. Selvitetään mahdollisuutta kehittää avustuskriteerejä huomioiden uusien liikuntamuotojen ja lajien mahdollisuus päästä avustusten piiriin.
- (4.13) Liikuntaneuvonta on liikuntapalvelujen tehtävä myös valtakunnallisen sote-uudistuksen jälkeen, mutta liikuntaneuvonnan rooli ja paikka palveluketjussa on varmistettava uudistuksessa.
- (4.14) Ikääntyneiden ohjattujen liikuntapalveluiden osalta liikuntapalvelukokonaisuuden roolia täsmennetään yhdessä Helsingin kaupungin ja muiden toimijoiden kanssa.